

Rozvoj podnikateľskej etiky v slovenskom podnikateľskom prostredí

Kľúčové výsledky projektu APVV-16-0091
Fakulta managementu UK v Bratislave
2017 – 2021

Cieľ projektu

**Zistiť reálny stav rozvoja
podnikateľskej etiky v slovenskom
podnikateľskom prostredí**

- (1) na základe poznania konkrétnych neetických praktík a miery ich výskytu v podnikateľskej praxi
- &
- (2) na základe poznania aplikácie konkrétnych etických mechanizmov v konkrétnych organizáciách.

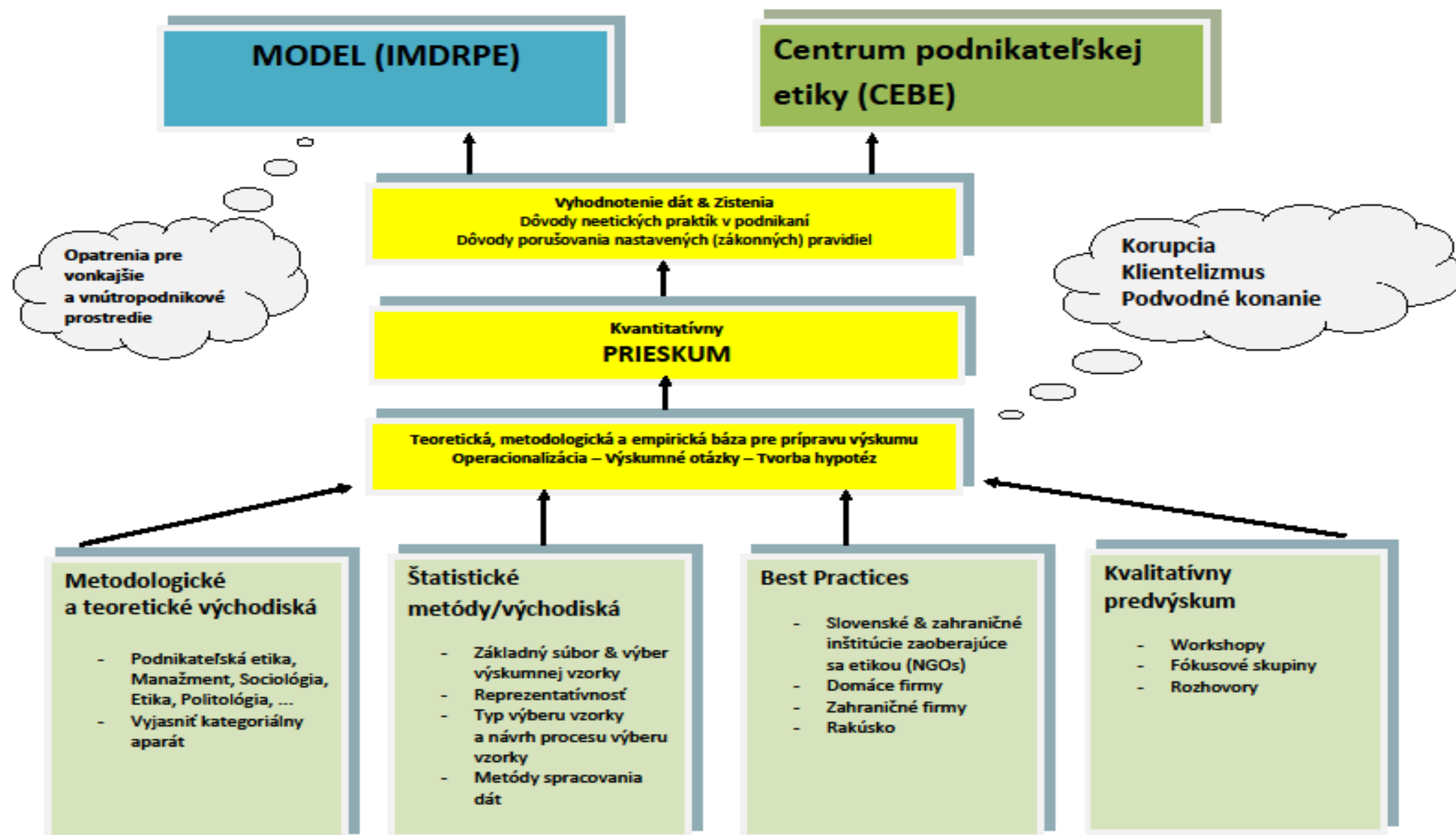
Motív skúmania

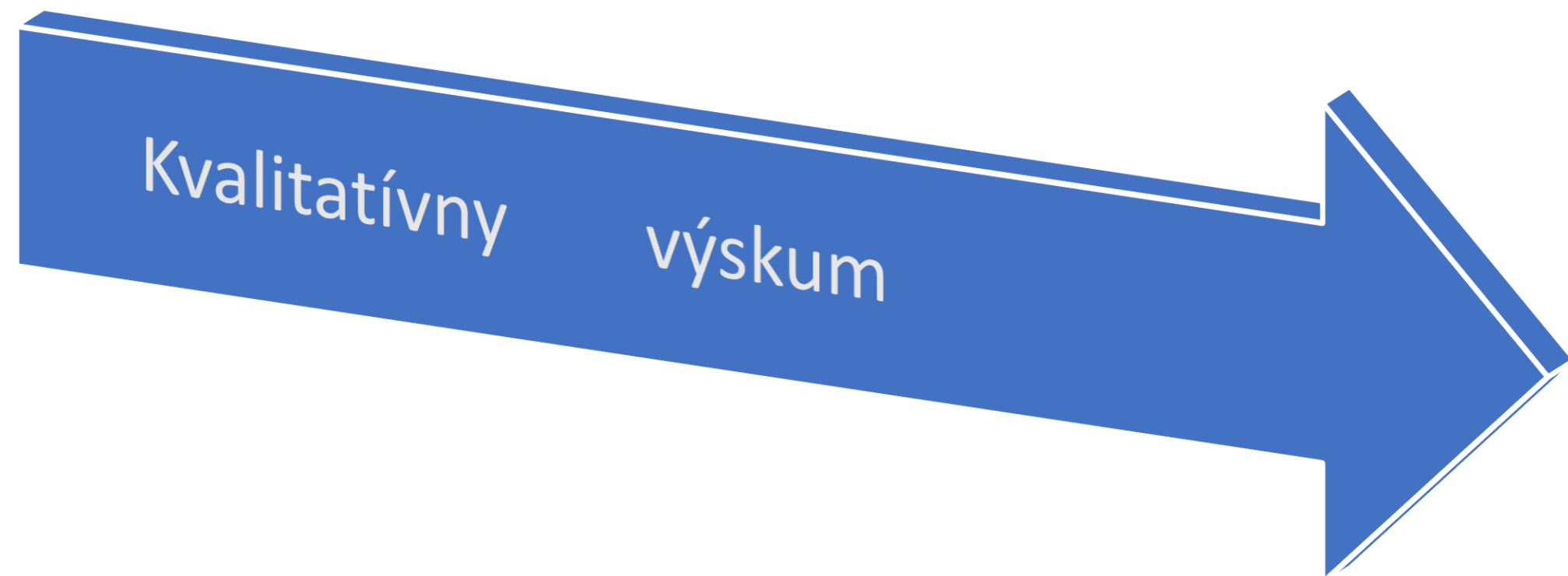
Zrealizovať na Slovensku prvý reprezentatívny empirický výskum zameraný na etiku v podnikaní

- Rešpektovanie etických princípov v ekonomike a podnikaní je nevyhnutnou podmienkou demokratickej a spravodlivej spoločnosti. Výskum podnikateľskej etiky v SR doposiaľ nedisponoval objektívnymi dátami o rozvoji podnikateľskej etiky.

Preskúmať stav podnikateľskej etiky z vnútra podnikateľského prostredia, kde podnikateľ vystupuje ako jeho tvorca

- Sebareflexia etického správania podnikateľských subjektov.
- 567 793 podnikateľských subjektov (2017/2018) má ekonomický, environmentálny, sociálny a kultúrny vplyv na spoločnosť.

Kvalitatívny

výskum

Kvalitatívny výskum

Realizácia:
september 2017 –
jún 2018

Pološtruktúrované
rozhovory s vedúcimi
predstaviteľmi MVO

Workshop s predstaviteľmi
profesijných,
zamestnávateľských a
neziskových asociácií a
združení v SR

Workshop s predstaviteľmi
veľkých organizácií

Workshop s predstaviteľmi
organizácií ocenených v
rámci súťaže Via Bona

Workshop s predstaviteľmi
malých organizácií

Hlavné výskumné otázky

1. Aké neetické praktiky sa reálne vyskytujú v našom podnikateľskom prostredí?

2. Aké sú príčiny neetických praktík z pohľadu podnikateľských subjektov?

3. Aké sú osvedčené mechanizmy aplikovania etiky organizáciách?

Súhrn skúmaných 26 neetických praktík zo strany podnikateľských subjektov

Vo vzťahu k obchodným partnerom

- Neplatičstvo
- Nedodržiavanie zmlúv
- Korupcia zamestnancov obchodného partnera
- Zneužívanie postavenia veľkých podnikov voči malým
- Rodinkárstvo v podnikateľskom prostredí
- Vedomé uvádzanie firmy do bankrotu

Vo vzťahu k zákazníkom

- Predaj nekvalitných výrobkov alebo služieb
- Vyhýbanie sa zodpovednosti za reklamácie a vady
- Klamlivá reklama

Vo vzťahu ku konkurencii

- Zneužívanie silného postavenia na trhu, kartelové dohody
- Nekalé praktiky pri verejnom obstarávaní (získavanie výhod, zámerná sabotáž al. narušenie elektronického obstarávania)
- Zneužívanie patentov
- Poškodzovanie mena konkurentov

Vo vzťahu k zamestnancom

- Diskriminácia zamestnancov
- Nezákonné praktiky vo vyplácaní miezd
- Neplnenie si odvodových povinností za zamestnanca
- Nerešpektovanie súkromia zamestnancov na pracovisku (napr. sledovanie kamerami)
- Zlé zaobchádzanie so zamestnancami (neslušné, nespravodlivé, povýšenecké)
- Zlé pracovné podmienky
- Prenasledovanie whistleblowerov

Vo vzťahu k štátu a spoločnosti ako celku

- Nerešpektovanie platných zákonov
- Neplatenie daní, daňové podvody
- Korumpovanie štátnych úradníkov
- Zneužívanie kontaktov na politikov a úradníkov vo vlastnom ekonomickom záujme
- Nekalé praktiky pri verejnom obstarávaní a získavaní verejných zdrojov, eurofondov
- Poškodzovanie životného prostredia

Hlavné vnímané príčiny neetického konania podnikateľov: Najskôr Teba, potom seba.

Makroúroveň / štát:

- 1.1 Negatívna celospoločenská klíma.
- 1.2 Fungovanie štátu a správanie sa jeho predstaviteľov.
- 1.3 Neodborné a nespravodlivé pravidlá podnikania.
- 1.4 Nízka vymožiteľnosť práva.

Mezoúroveň / podnikateľské subjekty:

- 2.1 Vnútorne prostredie podnikov a medziľudské vzťahy v podnikoch (formalistické chápanie etiky, rodinkárstvo, obsadzovanie miest eticky nezrelými manažérmi, neochota spolupracovať s externými odborníkmi v oblasti etiky).
- 2.2 Jednostranné preferovanie ekon. záujmu podnikateľa (absolutizácia zisku a jeho dosahovanie aj za cenu porušenia etiky, neochota spolupracovať s inými podnikmi, slabý networking.) Ignorovanie dopadov svojho konania na iných.

Mikroúroveň / jednotlivec:

- 3.1 Charakter a osobnostné vlastnosti (individualizmus, neúcta k človeku, chýbajúca integrita, absencia pokory, etická nezrelosť, absencia sebareflexie).
- 3.2 Uprednostňovanie individuálneho profitu – chamtivosť, nezáujem o zodpovedné podnikanie, prostredníctvom podnikania získať moc.

Okruh etických mechanizmov známych v slovenskom podnikateľskom prostredí

Etický kódex

Interné alebo externé linky na nahlasovanie neetických a nezákonných praktík

Etická komisia

Špecializovaná pozícia pre oblasť etiky

Etické vzdelávanie

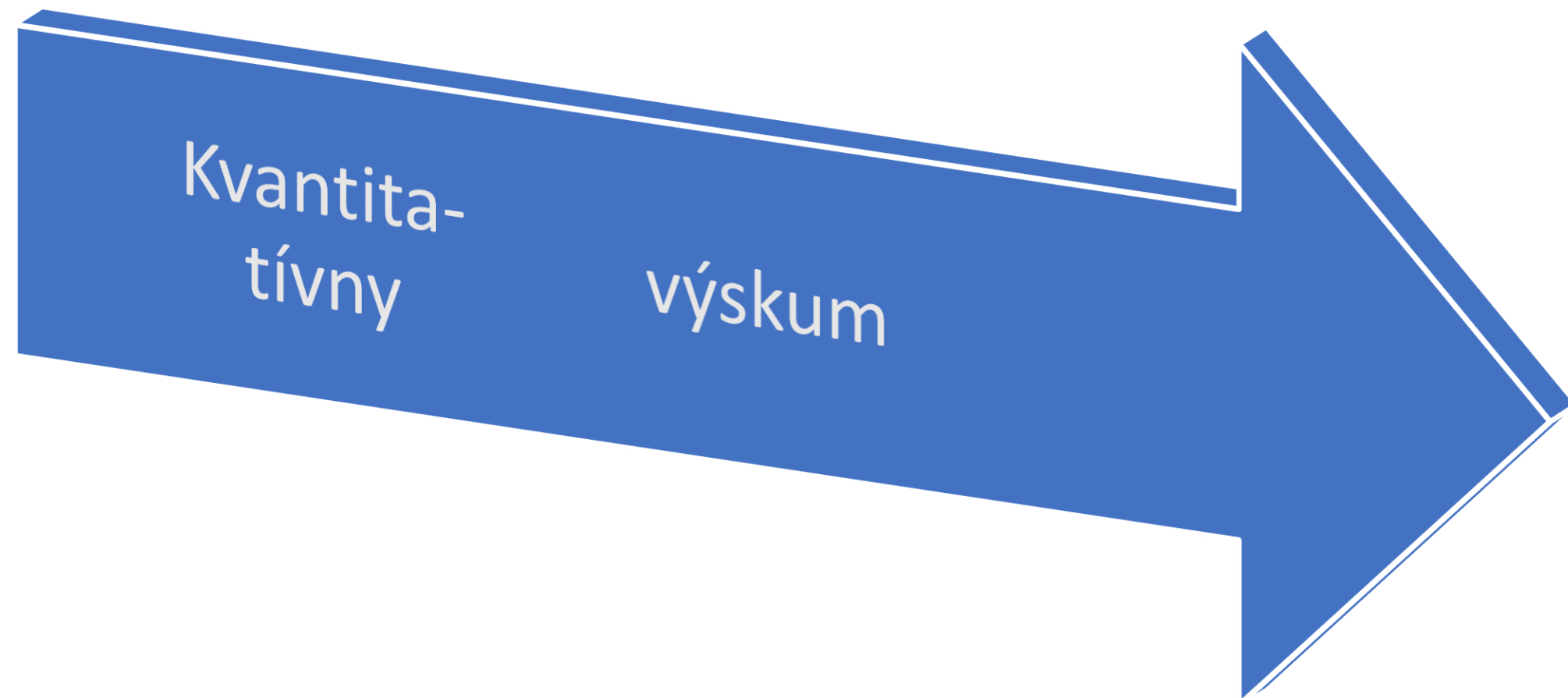
Kontrola a audit etického správania zamestnancov

Program ochrany oznamovateľov (whistleblowerov)

Program dodržiavania zákonov (Compliance program)

Jasné postupy riešenia a objasňovania neetického správania

Overovanie spoľahlivosti obchodných partnerov

Kvantita-
tívny

výskum

Kvantitatívny výskum

Realizácia:

január – jún 2019

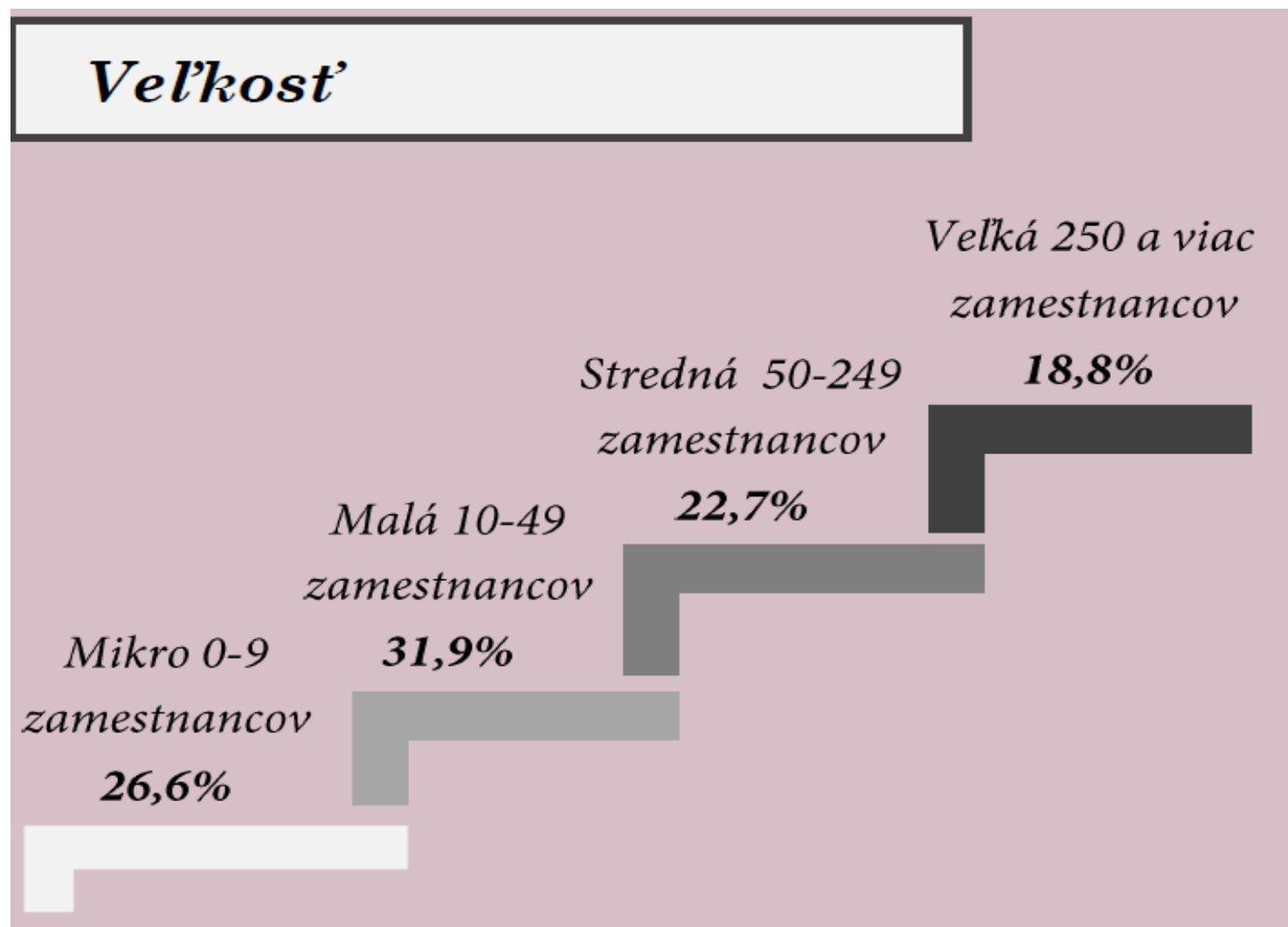
Počet respondentov: 1295

Reprezentatívna vzorka pomocou metódy stratifikovaného náhodného výberu z populácie firiem SR

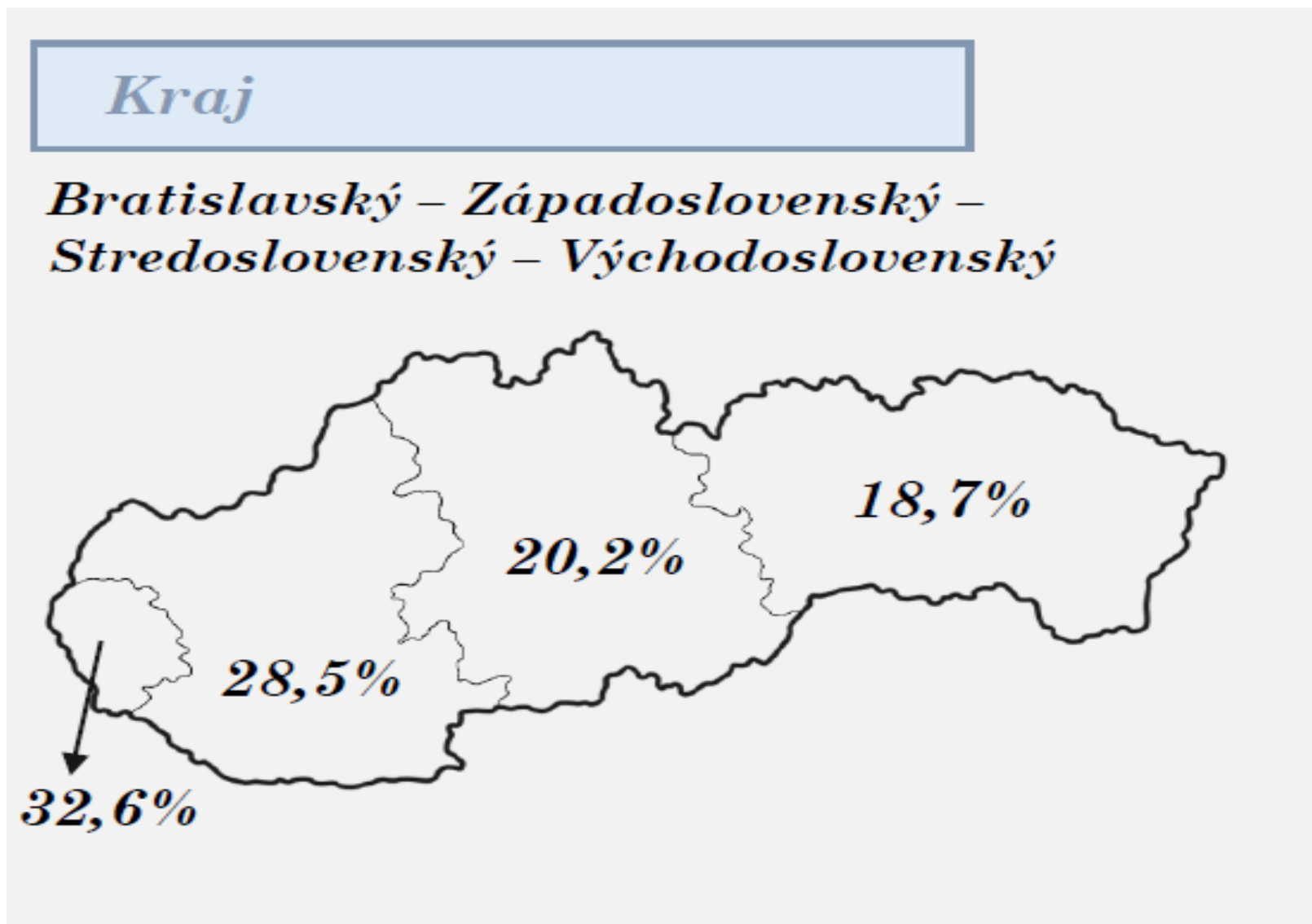
Veľkosť firmy

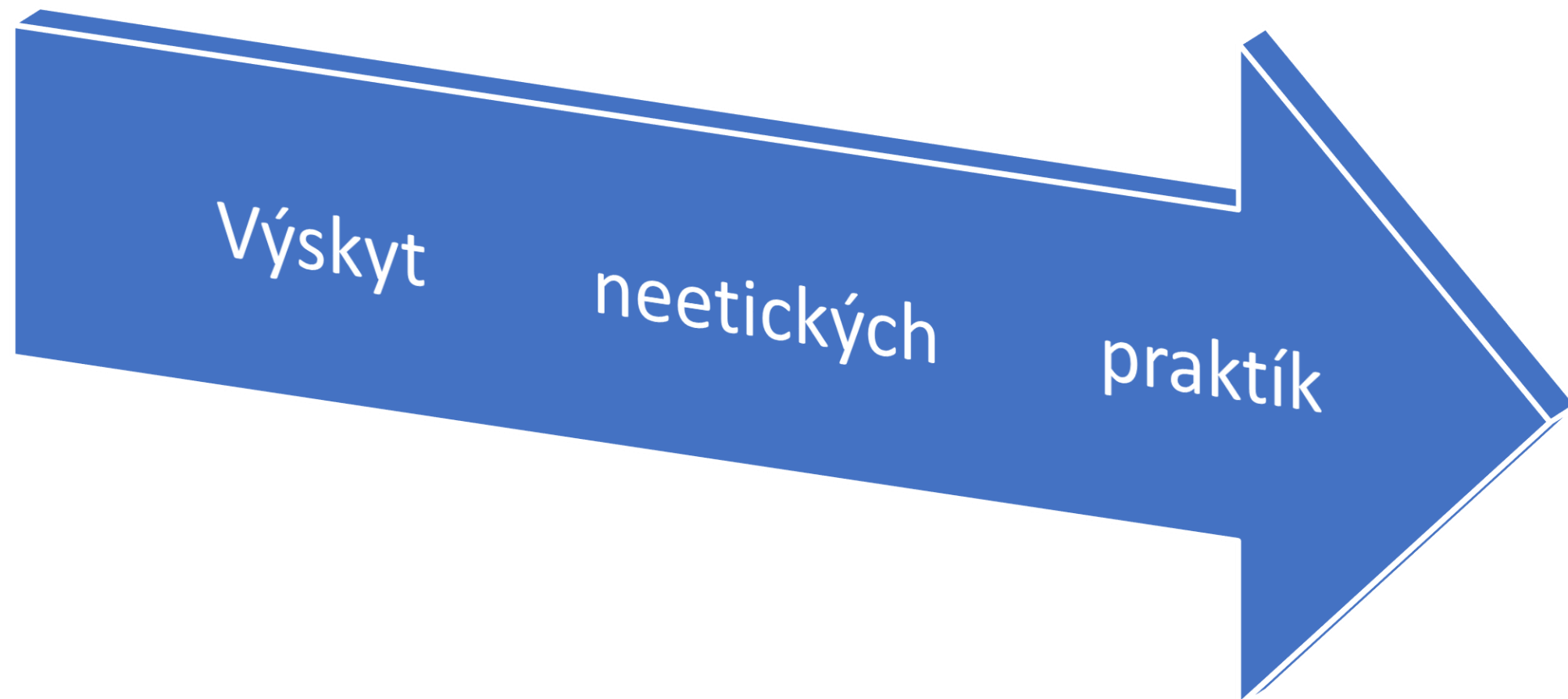
Región SR podľa klasifikácie NUTS2

Štruktúra respondentov podľa veľkosti podniku

Štruktúra respondentov podľa krajov

Výskyt

neetických

praktík

Poradie neetických praktík 1 – 13

5-stupňová škála

1.	Neplatičstvo	3,95
2.	Zneužívanie postavenia veľkých podnikov voči malým	3,79
3.	Nedodržiavanie zmlúv	3,70
4.	Zneužívanie silného postavenia na trhu, kartelové dohody	3,59
5.	Rodinkárstvo v podnikateľskom prostredí	3,58
6.	Nekalé praktiky pri verejnom obstarávaní	3,52
7.	Klamlivá reklama, zavádzanie	3,43
8.	Vyhýbanie sa zodpovednosti za reklamácie a chyby	3,34
9.	Predaj nekvalitných výrobkov alebo služieb	3,25
10./11	Nekalé praktiky pri získavaní verejných zákaziek, verejných zdrojov, eurofondov & Zneužívanie kontaktov na politikov a úradníkov vo vlastnom ekonomickom záujme	3,13
12.	Poškodzovanie mena konkurentov	3,12
13.	Korupčné správanie obchodného partnera	3,11

Poradie neetických praktík 14 – 26

5-stupňová škála

14./15.	Vedomé uvádzanie firmy do bankrotu & Zneužívanie patentov, krádež nápadov /značky	2,95
16	Poškodzovanie životného prostredia	2,91
17.	Korumpovanie štátnych úradníkov vo vlastnom ekonomickom záujme	2,90
18.	Nerešpektovanie platných zákonov	2,86
19.	Neplatenie daní, daňové podvody – nevydávanie dokladov, špekulácie s vratkami DPH a i.	2,78
20.	Nezákonné praktiky vo vyplácaní miezd – odkladanie vyplácania miezd, vyplácanie na ruku a i.	2,76
21.	Neetické správanie k zamestnancom	2,75
22.	Diskriminácia zamestnancov na akomkoľvek základe	2,64
23.	Zlé pracovné podmienky	2,56
24.	Nerešpektovanie súkromia zamestnancov	2,55
25.	Neplnenie si odvodových povinností za zamestnanca	2,48
26.	Prenasledovanie oznamovateľov protispoločenského konania (whistleblowerov)	2,43

Výskyt neetických praktík (5-stupňová škála)

1. Neplatičstvo 3,95	2. Zneužívanie postavenia veľkých podnikov voči malým 3,79	3. Nedodržiavanie zmlúv 3,70	4. Zneužívanie silného postavenia na trhu, kartelové dohody 3,59	5. Rodinkárstvo v podnikateľskom prostredí 3,58	6. Nekalé praktiky pri verejnom obstarávaní 3,52	7. Klamlivá reklama, zavádzanie 3,43
8. Vyhýbanie sa zodpovednosti za reklamácie a chyby 3,34	9. Predaj nekvalitných výrobkov alebo služieb 3,25	10. Nekalé praktiky pri získavaní verejných zákaziek, verejných zdrojov, eurofondov 3,13	11. Zneužívanie kontaktov na politikov a úradníkov vo vlastnom ekonomickom záujme 3,13	12. /13. Poškodzovanie mena konkurentov 3,12	13. /12 Korupčné správanie obchodného partnera 3,11	14. Vedomé uvádzanie firmy do bankrotu 2,92
15. Zneužívanie patentov, krádež nápadov/značky 2,92	16. Poškodzovanie životného prostredia 2,91	17. Korumpovanie štátnych úradníkov vo vlastnom ekonomickom záujme 2,90	18. Nerešpektovanie platných zákonov 2,86	19. Neplatenie daní, daňové podvody – nevydávanie dokladov, špekulácie s vratkami DPH a i. 2,78	20. Nezákonné praktiky vo vyplácaní miezd – odkladanie vyplácania miezd, vyplácanie na ruku a i. 2,76	21. Neetické (neslušné, nespravodlivé, povýšenecké) správanie k zamestnancom 2,75
	22. Diskriminácia zamestnancov na akomkoľvek základe 2,64	23. Zlé pracovné podmienky 2,56	24. Nerešpektovanie súkromia zamestnancov na pracovisku 2,55	25. Neplnenie si odvodových povinností za zamestnanca 2,48	26. Prenasledovanie oznamovateľov protispoločenského konania - tzv. whistleblowerov 2,43	

NEDÔVERA V PODNIKATEĽSKOM PROSTREDÍ

Vedúca päťica
neetických praktík
(Áno a Skôr áno)

1. Neplatičstvo

72 %

2. Zneužívanie postavenia veľkých podnikov voči malým

69 %

3. Nedržiavanie zmlúv

65 %

4. Zneužívanie silného postavenia na trhu, kartelové dohody

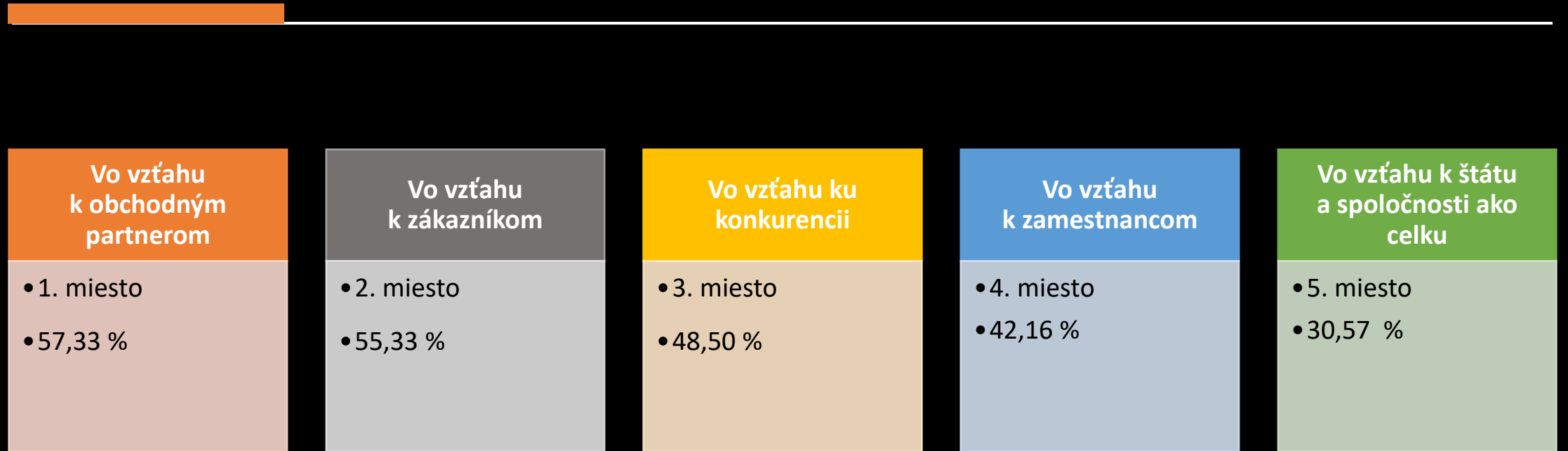
52 %

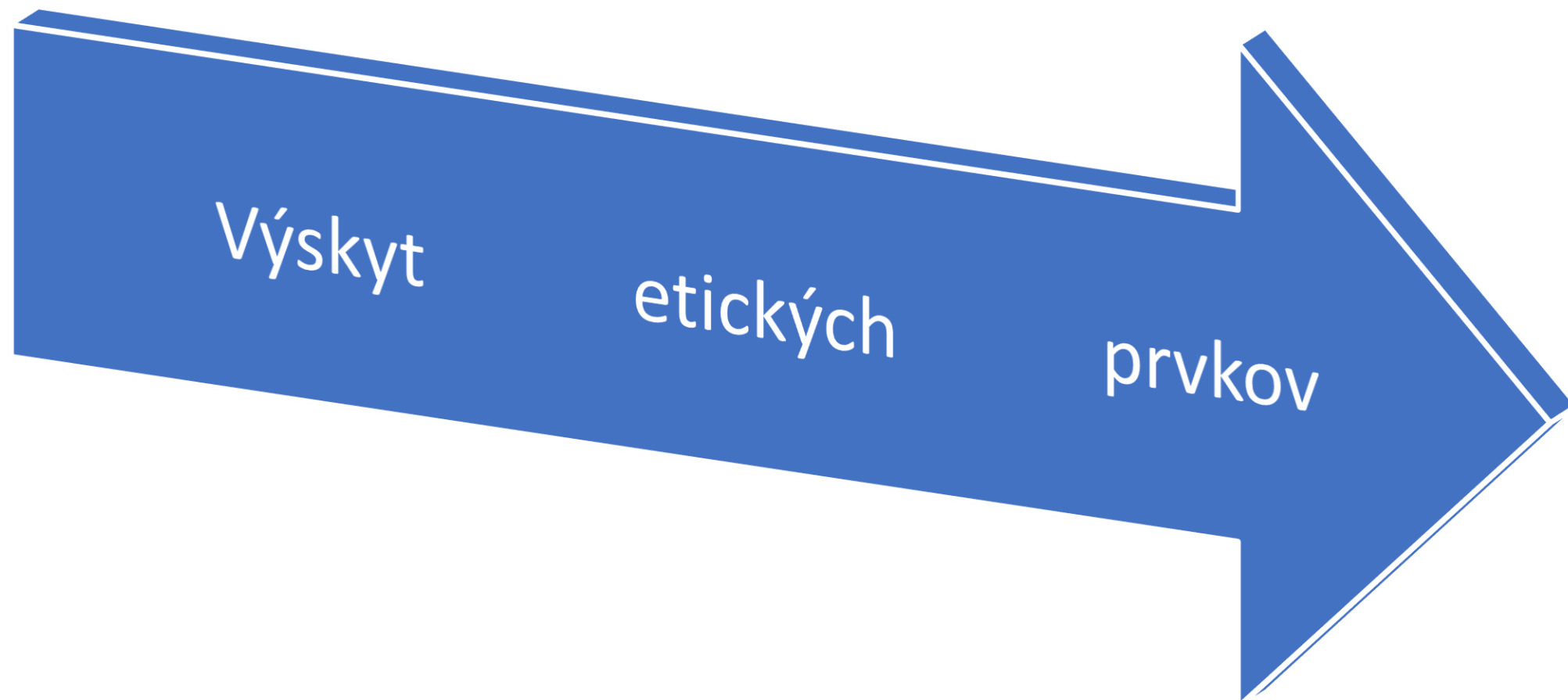
5. Rodinkárstvo

50 %

Neetické praktiky podnikateľských subjektov vo vzťahu k stakeholderom

(priemerná nameraná hodnota v %)

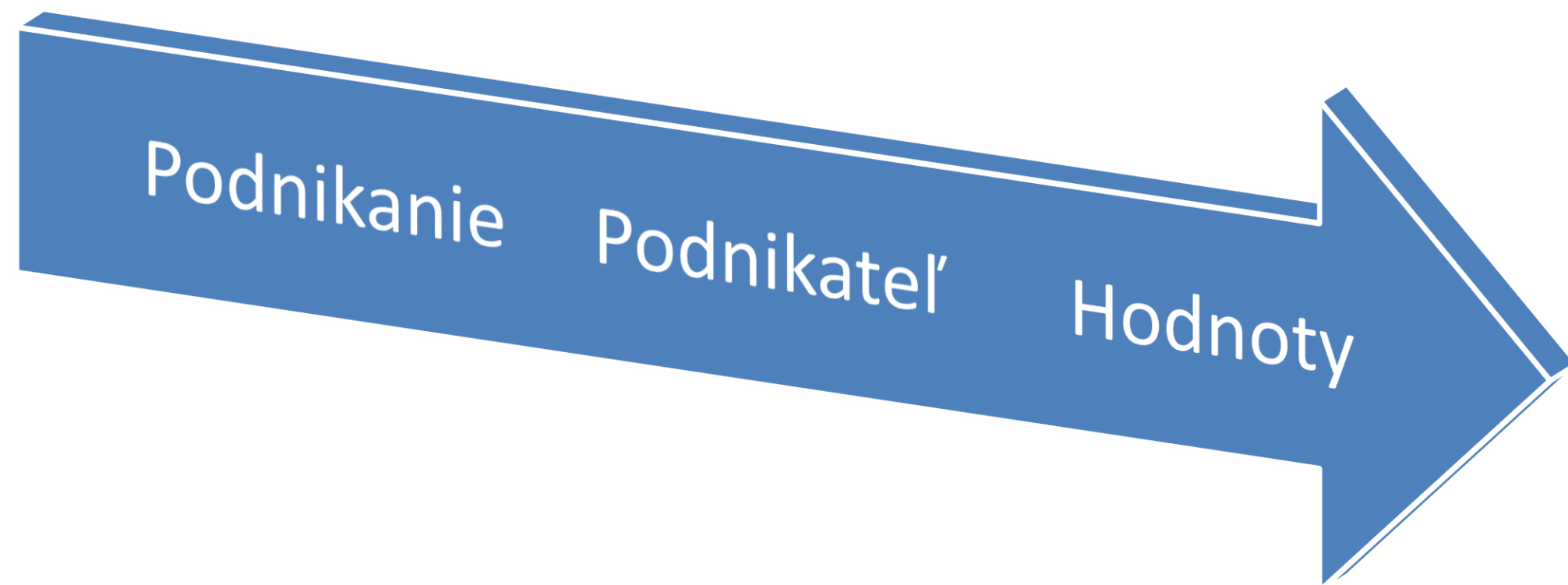
Výskyt

etických

prvků

Výskyt etických prvkov v organizáciách (Áno)

35 %	• Overovanie spoľahlivosti obchodných partnerov	1.	35 %
33 %	• Etický kódex	2.	33 %
25 %	• Jasné postupy riešenia a objasňovania neetického správania	3.	25 %
24 %	• Interné alebo externé linky na nahlasovanie neetických a nezákonných praktík	4.	24 %
23 %	• Program dodržiavania zákonov (Compliance program)	5.	23 %
17 %	• Program ochrany oznamovateľov	6.	17 %
13 %	• Etické vzdelávanie	7.	13 %
11 %	• Kontrola a audit etického správania zamestnancov	8.	11 %
9 %	• Etická komisia	9.	9 %
6 %	• Špecializovaná pracovná pozícia pre oblasť etiky	10.	6 %

Podnikanie

Podnikateľ

Hodnoty

Hodnoty podnikateľov

98 %	1. Zisk
93 %	2. Vlastná obživa
89 %	3. Sebarealizácia
88 %	4. Dobré meno podnikateľa
66 %	5. Technický pokrok a inovácie
55 %	6. Služba pre iných
50 %	7. Ochrana život. prostredia
48 %	8. Rozvoj regiónu
43 %	9. Spoločenské dobro
40 %	10. Rozvoj zamestnanosti

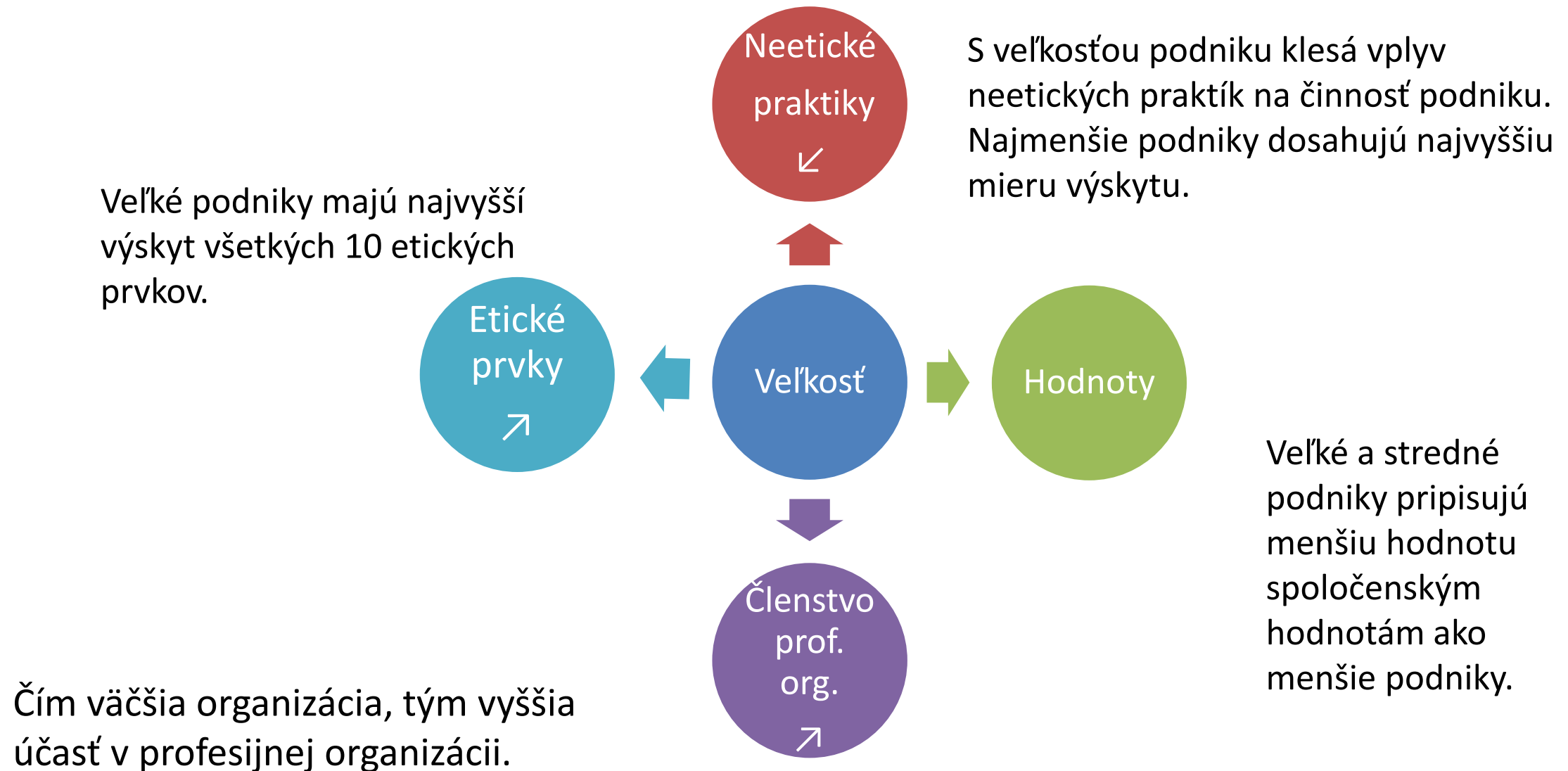

Niektoré významné korelácie

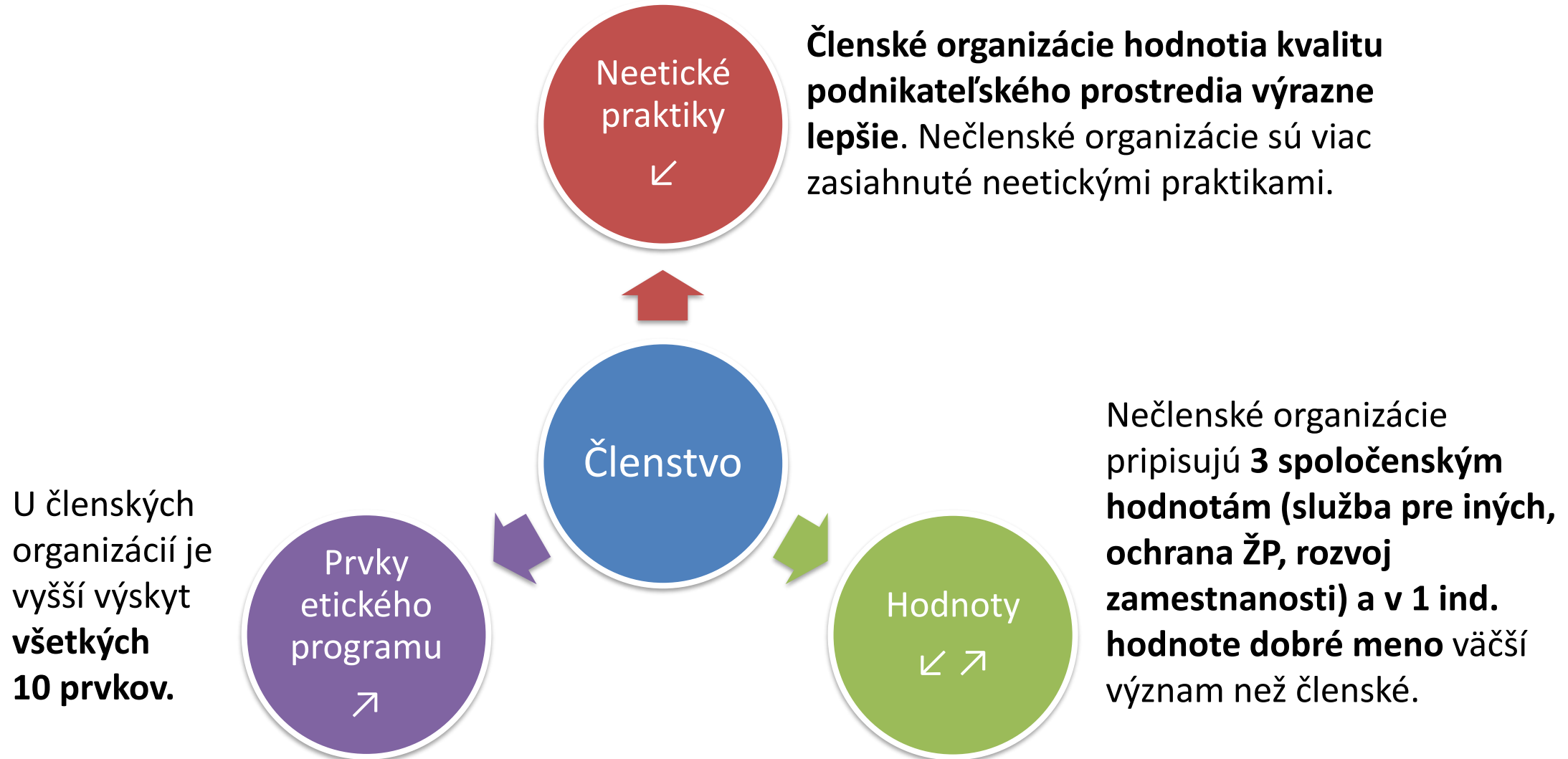
Faktory ovplyvňujúce rozvoj podnikateľskej etiky

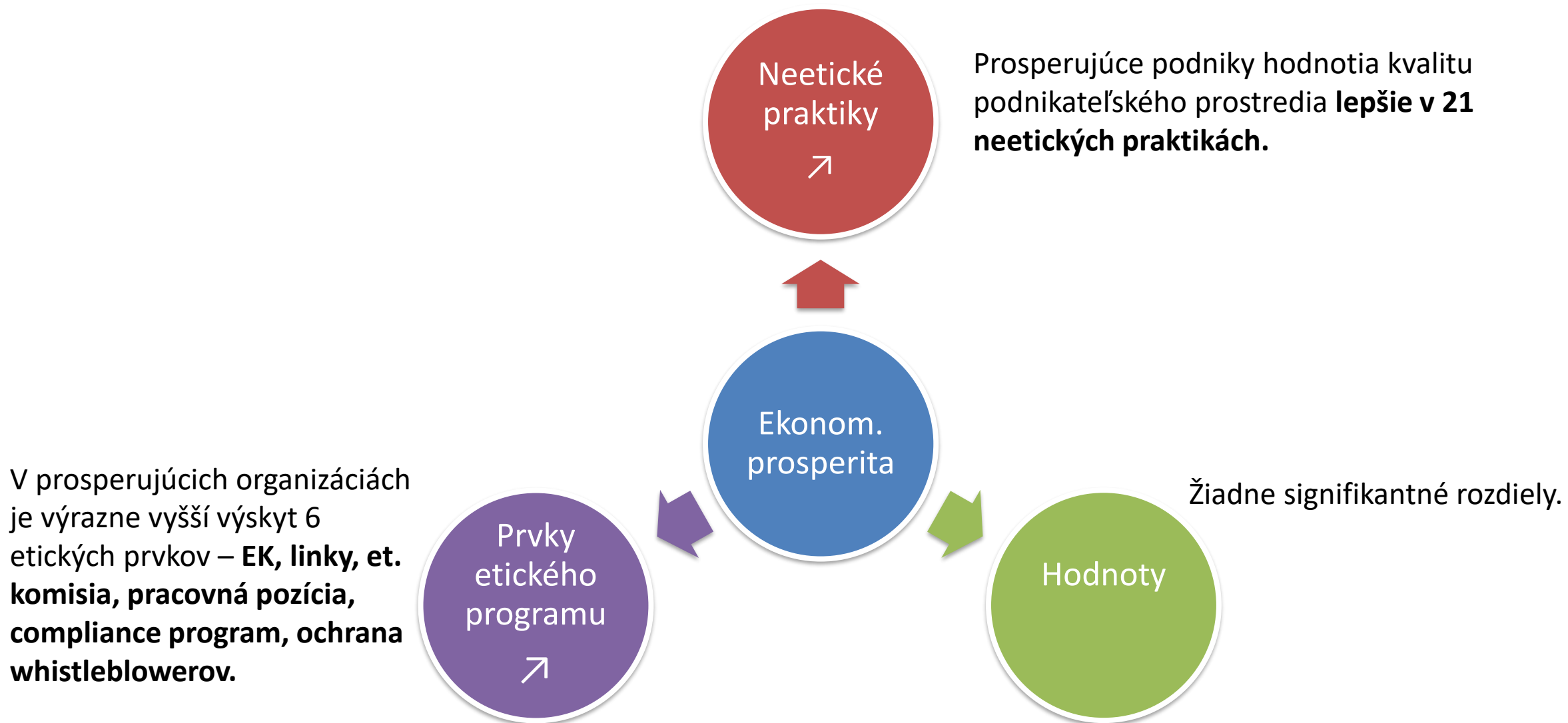
Veľkosť podniku – faktor ovplyvňujúci etický rozvoj podniku

Členstvo v profesijnom, zamestnávateľskom či podnikateľskom združení alebo zväze

Ekonomická prosperita – faktor pozitívne ovplyvňujúci etický rozvoj

Etický skepticizmus stratových organizácií

Obavy z negatívnych dopadov etického konania na ekonomické výsledky firmy:

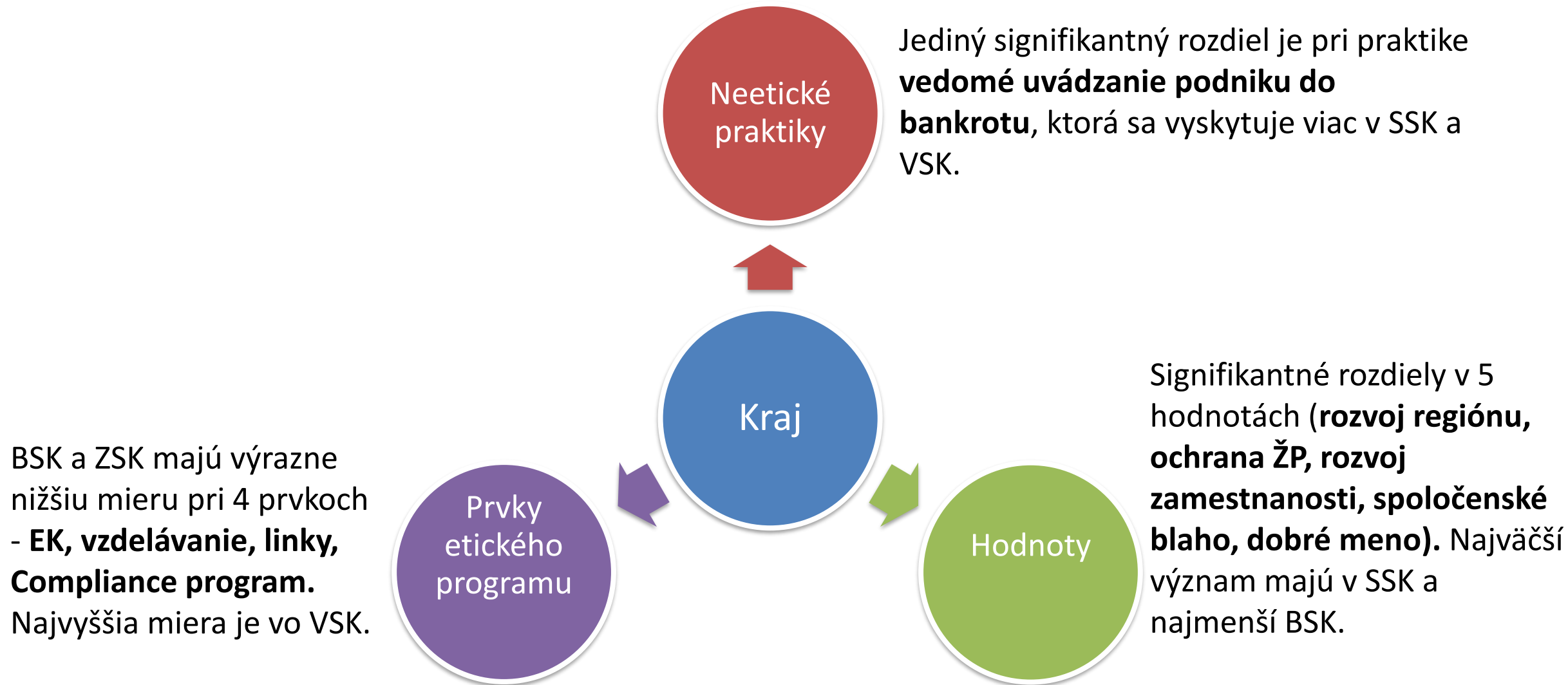

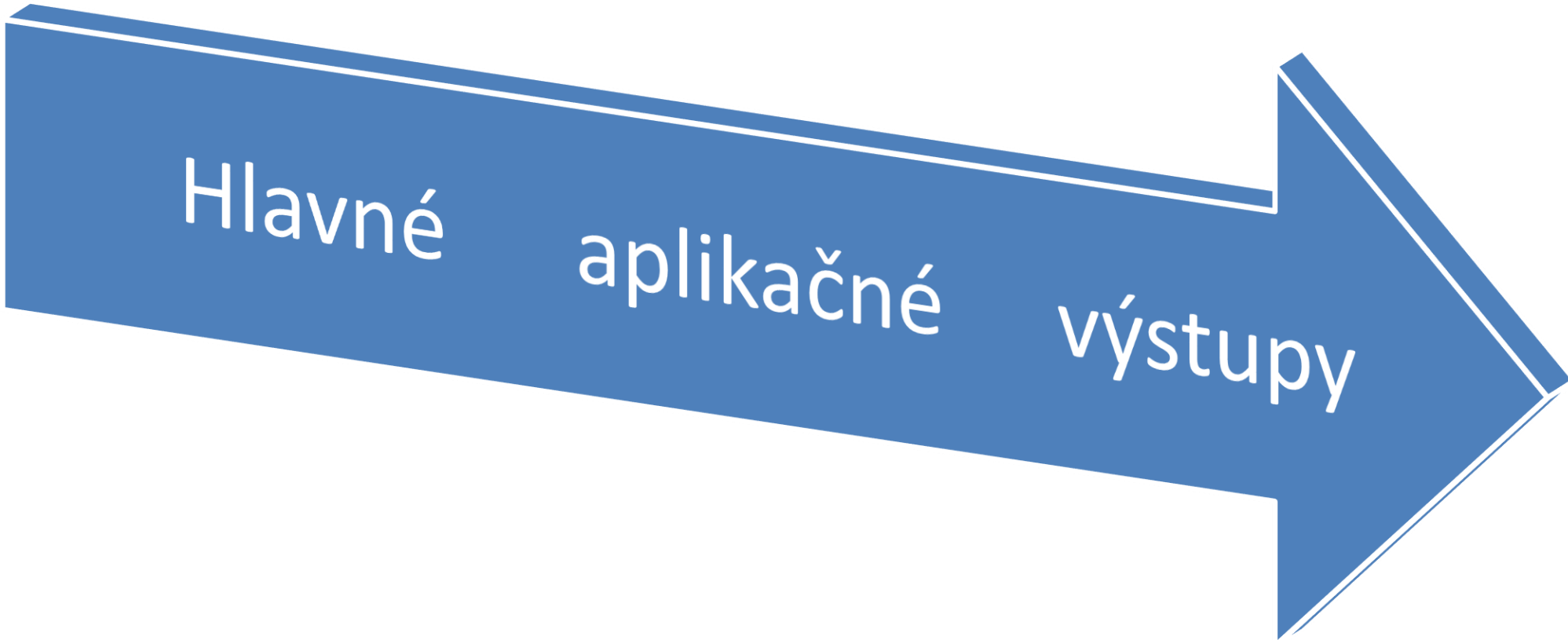
Finančné náklady spojené s rozvojom etiky:

Paradox: Správa manažéra rizík je jedným zo základných dokumentov pri aplikácii etiky do praxe.

Kraj – faktor vplyvu na etický rozvoj organizácie?

Hlavné aplikačné výstupy

1. hlavný aplikačný výstup projektu

Integrovaný model dlhodobého rozvoja
podnikateľskej etiky v slovenskom
podnikateľskom prostredí

Odborná monografia – príručka

IMDRPE

Integrovaný model dlhodobého rozvoja podnikateľskej etiky

IMDRPE

Dbá na dobro celej spoločnosti

Robí správne veci

Dbá na úlohu podniku v spoločnosti

Férovovo vychádza s ľuďmi

Dbá na rovnováhu etiky a zisku

Etické vrcholové vedenie

- Signály, ako dosahovať ciele

Tón zhora

- Investovanie do etických aktivít
- Podpora proetických aktivít

Podpora podnikateľskej etiky

Formovanie organizačnej kultúry

Korporátny občan

SZP

Compliance program

Antikorupčný program

Etický program organizácie

Hodnoty

- Etický kódex

Infraštruktúra

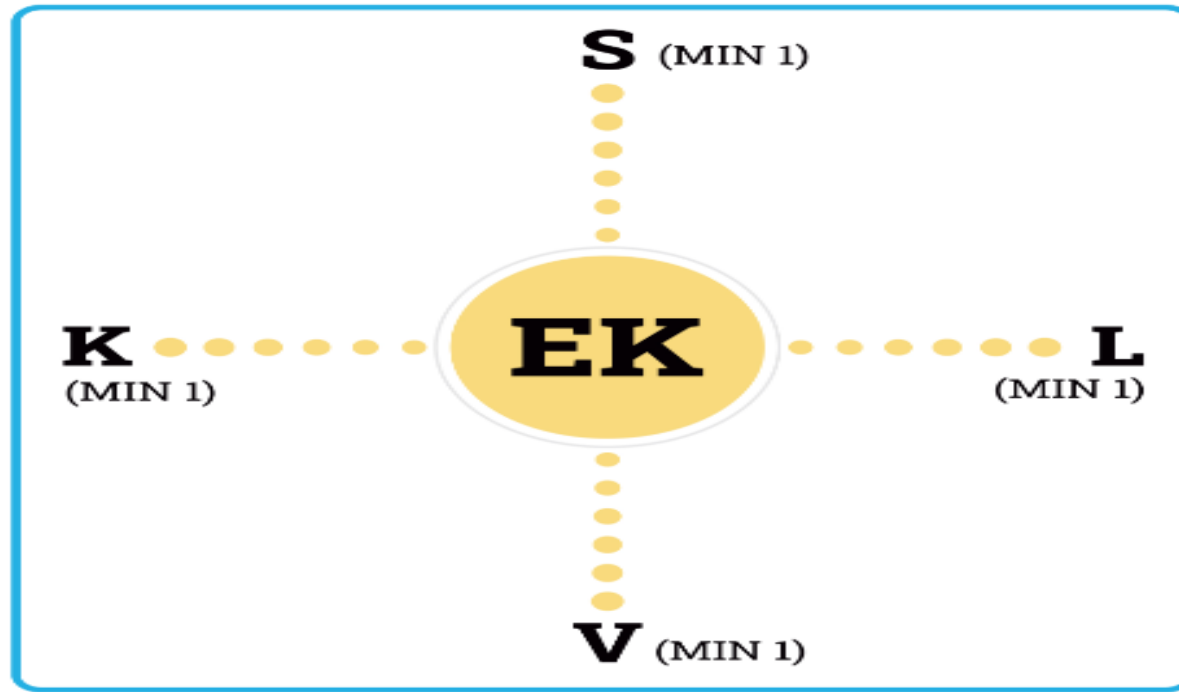
- Subjekty
- Linky
- Vzdelávanie
- Kontrola

Procesovanie

- Aktivity k EPO
- Nastavenie procesov

IMDRPE: Základný model

EVM

Smerom k EPO

– všetky

Smerom k hlavným oblastiam

– všetky

EVM	• Etický vrcholový manažment
EK	• Etický kódex
S	• Subjekt

L	• Linky
V	• Vzdelávanie
K	• Kontrola

2. hlavný aplikačný výstup projektu

CEPE

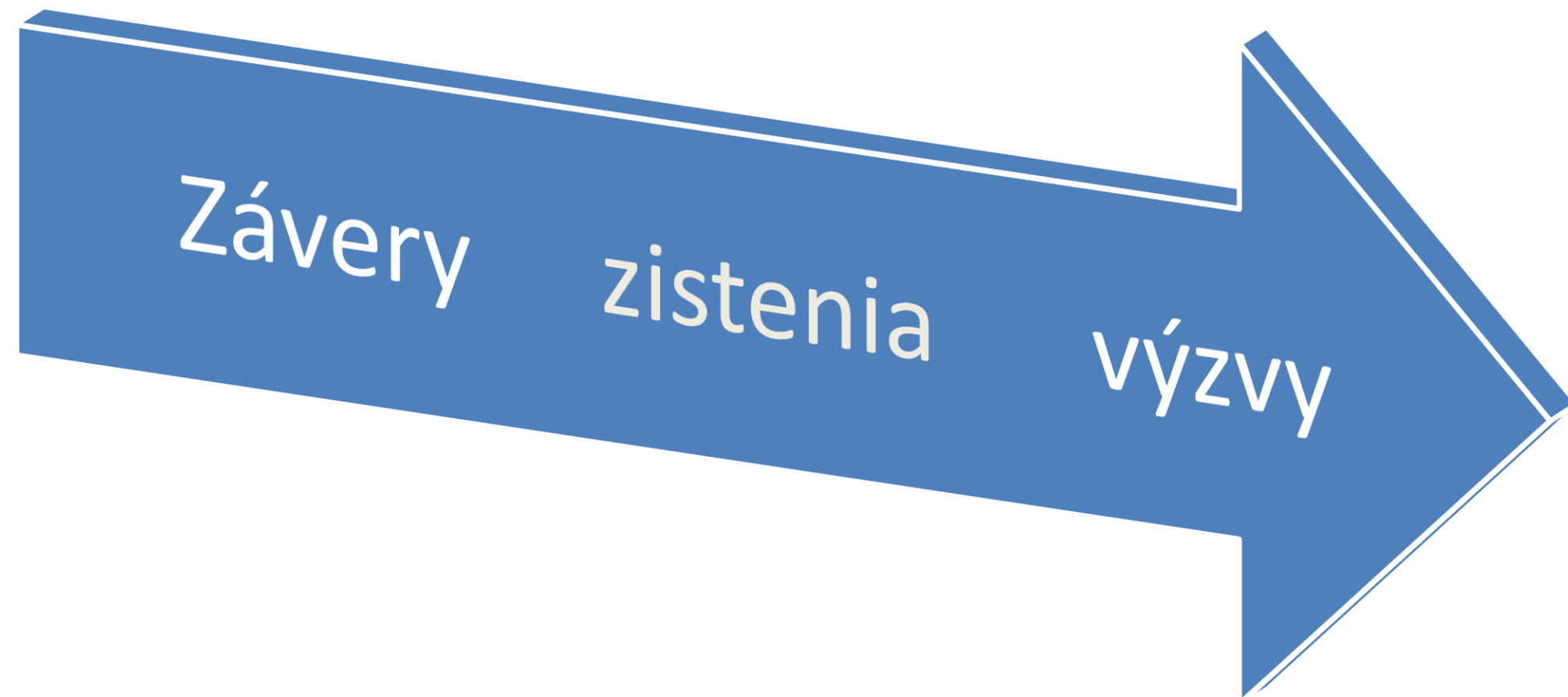
Vytvorenie Centra pre podnikateľskú etiku na Fakulte managementu UK v Bratislave

Vzdelávanie

- Riešenie eticko-ekonomických dilem
- Manažérska etika ako profesijná etika
- Vytvorenie etického programu organizácie
- Vytvorenie etického kódexu
- Nastavenie etických procesov personálneho manažmentu
- Hodnotovo orientované vedenie ľudí

Poradenstvo

- Tvorba a implementácia rôznych prvkov etického programu, napr. etického kódexu, vzdelávania, liniek, auditu a i.
- Analýzy oblastí manažmentu etiky podľa potrieb podniku
- Poradenstvo pri riešení aktuálnych etických problémov v organizáciách

Závery

zistenia

výzvy

Hlavné závery výskumu

V slovenskom podnikateľskom prostredí vládne nedôvera.

Podnikateľská etika v slovenskom podnikateľskom prostredí z pohľadu výskytu etických prvkov je na strednej a nižšej úrovni.

V slovenskom podnikateľskom prostredí sa preferujú viac individuálne hodnoty než spoločenské.

Nízka účasť malých a stredných podnikov v profesijných asociáciách a združeniach.

Malá ochota k networkingu.

Antagonistické vnímanie pôsobenia štátu v tvorbe podnikateľského prostredia predovšetkým zo strany mikro a malých podnikov.

Hlavné výzvy pre rozvoj podnikateľskej etiky na Slovensku

Urgentná pomoc mikro a malým podnikom v aplikácii etiky zo strany veľkých podnikov a profesijných organizácií.

Kampaň na podporu vstupu jednotlivých podnikateľských subjektov do profesijných asociácií.

Zavedenie etického vzdelávania do všetkých typov organizácií.

Vznik širokej platformy na podporu dodržiavania etických pravidiel vrátane zodpovednosti: akademické, podnikateľské, zamestnávateľské, profesijné a štátne inštitúcie.

Vznik slovenskej asociácie manažérov.

Zvýšiť sebareflexiu podnikateľských subjektov z hľadiska dopadu ich konania na kultúru a stav spoločnosti.

Pod'akovanie

Agentúre pre aplikovaný
výskum a vývoj

Fakulte managementu
Univerzity Komenského
v Bratislave

Všetkým účastníkom
workshopov a fókusových
skupín v kvalitatívnom
výskume

1295
respondentom v
kvantitatívnom výskume

Bývalým členom výskumného
tímu:
doc. D. Zemanovičová, doc. M.
Bohdalová, Ing. M. Hošták, Ing.
M. Fleischmannová, Mgr. Z.
Kotuliaková, Mgr. M. Ružičková,
Mgr. M. Stančík.

Súčasným členom
riešiteľského tímu

Zloženie riešiteľského tímu

- **Spodný rad zľava:** Mgr. Alexandra Skalská, PhD., prof. Ing. Ľubica Bajžíková, CSc., prof. PhDr. Anna Remišová, CSc. – vedúca riešiteľského tímu, doc. Ing. Iveta Stankovičová, PhD. **Vrchný rad zľava:** Mária Mrázová – administratíva, doc. PhDr. Paulína Stachová, PhD., prof. Mgr. Anna Lašáková, PhD. a Ing. Ivan Skaloš.

Linky na výsledky výskumu

Vedecká monografia:

Rozvoj podnikateľskej etiky v slovenskom podnikateľskom prostredí

- stella.uniba.sk/texty/FM_ARako_rozvoj_podnikatelskej_etiky.pdf

Odborná príručka:

Integrovaný model dlhodobého rozvoja podnikateľskej etiky v slovenskom podnikateľskom prostredí

Záujemci o printovú podobu napíšte na email na anna.remisova@uniba.sk a uveďte poštovú adresu, na ktorú Vám knihu zašleme.

Konkrétne výsledky kvantitatívneho výskumu, vrátane infografiky

<https://www.fm.uniba.sk/veda-a-vyskum/vedecke-projekty-granty-a-spolupraca/narodne-projekty/apvv-16-0091/>